

ології, паразитології, фізіології й біохімії водних організмів, з окремих суміжних питань математичного моделювання, гідрології, гідрохімії, біофізики та біохімії. Найповніше представлені праці гідробіологічних, рибогосподарських та океанографічних організацій, вітчизняних і зарубіжних морських експедицій.

У бібліотеці працюють досвідчені, кваліфіковані фахівці, які здебільшого добре володіють іноземними мовами.

Встановлення особистих контактів з закордонними центрами та бібліотеками дає змогу комплектувати фонд багатьма іноземними виданнями. Опановується комп'ютер, що дасть змогу підвищити рівень інформаційного забезпечення співробітників інституту.

У 1994 р. книгозбірня стала членом EURASLIC - міжнародної асоціації бібліотек та інформаційних центрів з морських і водних наук. Її мета - об'єднання бібліотек Європи в єдину інформаційну мережу*.

Існує домовленість між членами асоціації щодо безкоштовного ММБА. EURASLIC підготувала проєкт зі створення Європейського морського довідника.

* Асоціація має періодичне видання Newsletter EURASLIC, де вміщуються відомості про бібліотечне життя, про діяльність асоціації в період між конференціями, інформація про дублетну літературу, періодика для безплатного обміну, про бібліотечні програми й спільні проєкти.

Наша книгозбірня бере участь у цьому проєкті як національний партнер від України.

Одне з завдань асоціації - організація курсів з навчання використання сучасних засобів інформації. Бібліотека ІнБПМ, де створено п'ять баз даних, прийняла рішення інсталювати комп'ютерну бібліотечну програму CDS/ISIS.

Завідуюча бібліотекою О.Акимова була учасником V конференції EURASLIC (Польща, 1994). На 21-й конференції IAMSLIC (Великобританія, 1995) виступала з доповіддю «Морські бібліотеки України - сьогодні». На VI конференцію EURASLIC (Мальта, 1996) було відправлено її доповідь «Інститут біології південних морів та його бібліотека: 125 років розвитку й прогресу».

З 1996 р. бібліотека працює як робоча група в ASFIS (Інформаційна система з водних наук і рибальства), готуючи бібліографічну інформацію для міжнародної бази даних ASFA, щоб учені інституту могли користуватися нею на CD-ROM. Найближчим часом бібліотеці будуть доступні інформаційні ресурси через INTERNET (робочі станції встановлюються).

Отже, нині найстаріша (серед наукових бібліотек України) книгозбірня стає однією з сучасно оснащених та організованих. Її унікальні фонди з часом будуть доступні всім зацікавленим у будь-якій точці земної кулі.

Пер. з рос. Н.Солонської

Ніна Панічева 10 років Гончарській книгозбірні України

У старовинному містечку Опішному на Полтавщині - всесвітньо відомому центрі гончарського промислу України - на клопотання громадськості, творчих спілок діячів науки й культури в 1986 р. створено Державний музей-заповідник українського гончарства, одним з підрозділів якого є Гончарська книгозбірня. Комплектувати її допомагали свого часу чимало бібліотек: НБУ ім. В.І.Вернадського, Національна парламентська, Державна історична, Львівська наукова ім. В.Стефаника, Харківська наукова ім. В.Короленка, Херсонська наукова ім. М.Горького, Зінківська Центральна районна, Опішненська для дорослих, а також книгозбірні Росії: Державна історична, Державна публічна ім. М.Салтикова-Щедрина та БАН.

Спочатку Гончарська бібліотека розміщувалася в кімнаті, виділеній заводом «Художній керамік». У 1990

р. опішненською селищною радою на баланс Музею було передано напівзруйноване приміщення, яке його працівники самі відбудували. 20 листопада 1992 р. спеціалізовану бібліотеку з проблем гончарства було відкрито. У її фондах - видання з історії, філософії, культури, етнографії, археології, народного мистецтва, традиційних ремесел та промислів, музеєзнавства. Поповнюються вони літературою довідкового характеру, зокрема енциклопедіями, словниками. Частина літератури - іноземними мовами.

Книгозбірня має унікальні дореволюційні серіальні видання, серед яких: «Живая старина», «Киевская старина», «Университетские известия», «Записки императорской Академии наук», «Известия императорской археологической комиссии», «Известия Императорского Русского географического общества», «Известия Общества преподавателей графических искусств», «Этнографический сборник», «Этнографическое обозрение», «Хроніка Наукового товариства ім.Т.Шевченка» тощо.

Першоджерелами для вивчення минулого нашого краю є документи Полтавського губернського земства, звіти повітових земств. Зберігаються книги з автографами

українських та зарубіжних діячів науки, культури, літератури, мистецтва.

На сьогодні наша бібліотека має найповніше в країні зібрання літератури з кераміки й гончарства всього світу. Отримуються книги та періодика з Італії, Франції, Німеччини, Португалії, Великобританії, Австралії, США тощо. В діаспорному розділі в основному знаходиться література, подарована різними доброчинниками з-за кордону. Особливу подяку складаємо доньці Гната Хоткевича, п.Ганні Хоткевич (Франція), яка подарувала п'ятитомну англійську «Енциклопедію українознавства». Чимало дарують і вітчизняні мистецтвознавці, художники, етнографи, археологи, письменники, історики. Серед них М.Вінграновський, В.Гудак, В.Качкан, Т.Косміна, Ю.Лашук, В.Наулко, Л.Орел, А.Пономарьов, В.Приймак, П.Ротач, О.Супруненко, М.Ткач.

Книжковий фонд налічує понад 30 тис. од. зб., з них понад 12 тис. дореволюційних видань, унікальна збірка літератури з проблем українського та світового гончарства. Нині бібліотека, масиви якої дедалі зростають, розміщується на другому поверсі Науково-дослідного центру музею (вул. Партизанська).

Одним з її найважливіших за-

вдань є підготовка та видання фундаментального бібліографічного покажчика з історії гончарського ремесла України (XIX - XX ст.), який міститиме відомості не тільки про вітчизняні, а й зарубіжні здобутки в цій галузі.

З фондами книгозбірні працюють науковці, діячі культури, мистецтва, співробітники музею, викладачі вузів, учителі, студенти.

Матеріально-технічне оснащення забезпечує доволі високий рівень організації нашої діяльності, сприяє оперативному обслуговуванню читачів, полегшуючи працю бібліотекарів. Це внутрішній телефонний зв'язок, факс, телевізійні установки, засоби звукової та візуальної інформації, електронна пошта. З

1994 р. комп'ютеризуються бібліотечно-бібліографічні процеси (пошук літератури за темами, ключовими словами та ін.), що підвищує оперативність обслуговування читачів, можливість обміну інформацією з автоматизованими бібліотеками Міністерства культури та мистецтва України й зарубіжними бібліотеками, поступово витісняючи паперову технологію. Основна частина довідково-бібліографічного апарату - каталоги й картотеки, які дають повне уявлення про фонд книгозбірні, зможу читачам підібрати потрібну літературу.

Унікальна тематична картотека «Гончарство», що містить бібліографічні записи на статті з книг,

збірників, журналів, брошур, газет, складається з двох частин: I. Гончарство України - загальні (узагальнювальні праці); археологічна кераміка (до 1600 р.); кераміка середньовіччя (1600 - 1800); кераміка XIX - першої третини XX ст. (1800 - 1930); кераміка новітнього часу (1930 - 1980); кераміка сучасності (1980 і донині); виставки кераміки; гончарські осередки України (Опішне, Васильків, Косів, Коболчин, Бубнівка, Гавареччина та ін.). II. Гончарство інших країн.

Нині Гончарська книгозбірня стала спеціалізованим науково-дослідним та інформаційним центром з проблем українського й світового гончарства.

РЕЦЕНЗІЇ

Лерій Макаренко

З історії культури Хмельниччини

Слободянок П. Культура Хмельниччини: Науково-історичне видання. - Хмельницький: Поділля, 1995. - 332 с.

Рецензована книга має вісім розділів. Автор (канд. істор. наук, заслужений працівник культури, начальник Хмельницького обласного управління культури) викладає чимало раніше невідомих імен, фактів, подій, статистичних даних з історії культури Хмельниччини. Одразу підкреслимо, що це перша праця такого характеру. На широкому науково-історичному матеріалі систематизовано й висвітлено багатовікову історію специфічної в етнокультурному, геополітичному, історичному та інших аспектах області, яка акумулювала в собі не тільки українську національну культуру, а й польську, єврейську, молдавську, вірменську та ін. А це, - вважає автор, фактор збереження національної самобутності та утвердження національної самосвідомості народу. Виходячи з цього, здійснюється спроба дослідити й оцінити суспільно-історичні витoki та національні особливості духовної культури регіону. Розглядаючи Хмельниччину як історично сформоване етнокультурне середовище, П.Слободянок доводить, що попри трагічні загарбницькі спустошення, тривале татаро-турецьке, польсько-литовське поневолення, багаторічні війни, національне, соціально-політичне, релігійне гноблення, етнокультурний геноцид та голодомор, наш народ зберіг свою духовну й матеріальну культуру, традиції, звичаї, фольклор, етнографію, а головне - мову.

З філософських позицій автор окреслює поняття категорій «культура» та «національна самосвідомість», доводить їх діалектичну взаємопов'язаність. Він переконаний, що в Україні нині є всі можливості для національного культурного розвитку. Приміром, тільки на Хмельниччині діє 2,5 тис. клубів і бібліотек, багато мистецьких закладів, музеїв.

Посилаючись на археологічні та

літературні джерела, автор доводить, що наші предки свято берегли свою національну культуру. Про це свідчить існування в краї давньоруських культурних осередків, таких найстаріших в Україні міст, як Бакота, Кам'янець, Ушиця, Ізяслав, Капіус, Тихомель, Полонне та ін. Тут збережено історичні пам'ятки світового значення.

У книзі аналізується стан освіти, культури, релігії, соціально-економічні аспекти національної духовності в різні історичні епохи. Об'єктивно оцінюються культурні процеси за радянських часів, зокрема вказується, з одного боку, на широкий розвиток мережі культурних та освітніх закладів, забезпечення загальної середньої освіти, широкого залучення населення до культурного життя, а з другого, - на обмеження національних форм культури, волюнтаризм, бюрократизм, залишковий принцип фінансування, приниження ролі митця, репресії проти інтелігенції, масовий атеїстичний рух, супроводжуваний руйнацією унікальних історичних та архітектурних пам'яток. На легітимність національного буття, як відомо, впливають етно- та соціокультурні чинники. Серед головних автор називає іноетнічні та демографічні особливості краю. На культурному розвитку Хмельниччини позначилися не тільки русифікація, а й полонізація, взаємоперетин з вірменською, молдавською культурами тощо.

Показана також нинішня невітшна демографічна ситуація в області, спричинена економічним становищем у країні.

Автор детально спинається на проблеми екології Хмельниччини, розкриває роль природи у формуванні особистості.

На еволюцію національної свідомості великий вплив, безперечно, має культурно-історична спадщина. Книга пройнята стурбованістю щодо стану історичних пам'яток, відсутності ефективних державних пам'яткоохоронних заходів.

Чільне місце в монографії відведено

дослідженню музично-пісенної культури подолян, їхніх родинних обрядів, а також діяльності обласних Будинку народної творчості та Музично-драматичного театру ім.Г.Петровського, клубних закладів, філармонії, обласних організацій спілок художників, журналістів, письменників, композиторів, музичних, театральних діячів, Фонду культури України, інших творчих організацій. У книзі подано основні дати життя і творчості багатьох літературних діячів, художників, артистів, композиторів, культпрацівників.

Розповідаючи про мистецькі навчальні заклади області (діють в усіх райцентрах і 16 селах), автор аналізує проблеми естетичного виховання молоді.

Делікатно підходить П.Слободянок до релігійних питань, стверджуючи, що без відродження релігійної самобутності й свідомості народу створити нову Україну буде нелегко. «Культура і релігія - два крила духовності народу» - так називається розділ книги, де висвітлюється роль цих чинників в житті людини та суспільства, порушуються актуальні проблеми сьогодення Святої Церкви на Хмельниччині.

Художнє оформлення книги талановито здійснили В.Грищенко та О.Ванчурова. У ній вміщено 93 кольорові й чорно-білі ілюстрації - колективні та індивідуальні фото діячів культури й мистецтва, різноманітних художніх колективів, музейних експонатів, заповідних куточків природи, картин провідних майстрів пензля краю.

Праця П.Слободянока - це новаторський крок у народознавстві, краєзнавстві, культурології України.

А на завершення наведемо слова наукового редактора книги академіка Петра Тронька: «Побажаємо, щоб ніколи не замулювалося джерело нашої української національної культури, яка несе людині її найкращі якості й робить її Людиною». Приєднаємося й ми до цих побажань.